

2370

**Vēsturiskā
izziņa**

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJA

LITERATŪRAS, FOLKLORAS UN
MĀKSLAS INSTITŪTS

Vēsturiskā izziņa

FONDA Nr. **2370**

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJA

VALODAS un LITERATŪRAS INSTITŪTS

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

LZA Valodas un literatūras institūts (VLI) izveidots 1946. gada februārī (LPSR Tautas komisāru padomes 1946.g. 7. februāra lēmums Nr. 94), kā viens no pirmajiem 16 Zinātņu akadēmijas institūtiem, uz 1945. gada maijā dibinātā LVU Valodas un literatūras institūta bāzes (izveidots uz bijušās Valodas krātuves bāzes). VLI darbojas saskaņā ar ZA apstiprinātiem Statūtiem kā juridiska persona.

Institūta pastāvēšanas gados valodnieku uzmanības lokā arvien bijusi: - latviešu valodas vārdu krājuma izpēte un vārdnīcu sastādīšana (izveidota "Latviešu literārās valodas vārdnīca" 8 sēj., "Latviešu valodas biežuma vārdnīca" 4 sēj.), - apvidvārdu vākšana un izlokšņu pētīšana, - vietvārdu vākšana un pētīšana (turpināts J.Endzelīna pētījums "Latvijas PSR vietvārdi"). Veikti pētījumi par mūsdienu literāro valodu un tās vēsturi, valodas kultūru un terminoloģiju.

Ar 1949. gadu sāktas ikvasaras dialektoloģiskās ekspedīcijas, 50. gados pabeigta izlokšņu materiālu vākšanas programmas izveide, kas aptver 670 latviešu valodas fonētikas, morfoloģijas, sintakses un leksikas jautājumu. Kopš 1977. gada dialektologi iesaistījušies Eiropas valodu atlanta veidošanā. Institūta apvidvārdu kartotēkā ir vairāk par miljonu vienību.

Literātūrzinātnē veikti pētījumi latviešu literatūras vēsturē, kā rezultātā 1956. gadā iznāk "Latviešu literatūras vēsture" 6 sējumos, pētīti latviešu literatūras žanri (rezultāts - rakstu krājumi "Literatūra un laikmets", "Par prozas mākslu", "Kritika - teorija, vēsture, prakse" u.c.) un atsevišķu rakstnieku daiļrade, radītas monogrāfijas par tiem. Veikti pētījumi salīdzināmā literātūrzinātnē, kur 50. gados akcents likts uz sakariem ar krievu literatūru. Tas ļāva iesaistīties plašākā starpnacionālo sakaru izpētē. Literārā mantojuma apgūvē nozīmīgākais darbs - J.Raiņa Kopotu rakstu akadēmiskais izdevums 30 sējumos, kura pamatā likti zinātniski izstrādāti tekstoloģijas principi.

Sākumā VLI bija izveidotas: Valodas daļa, Literatūras daļa un Bibliogrāfijas daļa, kuru pēc neilga laika likvidēja un tās darbiniekus ieskaitīja Literatūras daļā. 1947.gada beigās institūtā strādāja 28 darbinieki, t.sk. 22 zinātniskie darbinieki.

1953. gadā Valodas daļu sadalīja Gramatikas un Vārdnīcu sektoros. 1956. gadā izveidoja Dialektoloģijas un valodas vēstures sektoru, kuru 1964. gadā apvieno ar Gramatikas sektoru, izveidojot Latviešu valodas sektoru. Izveidoja arī Zinātnisko vārdnīcu sektoru.

1956. gadā VLI sastāvā iekļauti likvidētā Etnogrāfijas un folkloras institūta folkloristi un izveidots Folkloras sektors, vēlāk daļa, kurā veikti plaši pētījumi folkloristikas vēstures un teorijas jautājumu izpētē. Regulāri tikuši izdoti savāktie materiāli - mīklas, sakāmvārdi, teikas, horeogrāfiskie materiāli. Nozīmīgs ir daudzsējumu akadēmiskais tautas dziesmu izdevums.

1958. gadā VLI sastāvā iekļauta pie LPSR ZA prezidija no 1946.g. esošā Terminoloģijas komisija. 1965. gadā darbu sāk Matemātiskās lingvistikas laboratorija.

1968. gadā nodibināts Mākslas (no 1970. gada - Mākslas teorijas un vēstures) sektors, kurā ietilpa teātra, mūzikas, tēlotājas mākslas un kinomākslas grupas. Lai pētniecisko darbu padziļinātu un mērķtiecīgāk organizētu, 1975. gadā uz sektora bāzes tika izveidotas patstāvīgi: - Teātra, mūzikas un kinomākslas sektors, - Tēlotājas mākslas sektors. 1979.g. sektorus pārdēvē par daļām.

1984. gadā izveidota Dialektoloģijas daļa.

Institūts vienmēr aktīvi sadarbojies ar kaimiņvalstu, īpaši Somijas u.c. Ziemeļvalstu, arī ASV zinātniekiem. Regulāri organizētas zinātniskās konferences valodniecības, literatūras un folkloras jautājumos, t.sk. starptautiskās.

Institūtā kopš 1969. gada darbojās specializētā padome disertāciju aizstāvēšanai valodniecībā un literatūrzinātnē fololoģijas zinātņu kandidāta grāda iegūšanai.

1960. gadā VLI strādājošo skaits 90, t.sk. 60 zinātnisko darbinieku; 1970.g. - 114, t.sk. 80 zinātn.; 1980.g. - 164, t.sk. 116 zinātn.; 1990.g. - 156 darbinieki, t.sk. 113 zinātniskie.

80. gadu beigās VLI galvenie zinātnisko pētījumu virzieni:

- latviešu valodas funkcionēšana mūsdienās un tās attīstības likumsakarības;
- latviešu literatūras mūsdienu process un tās vēsturiskā attīstība;
- latviešu mākslas attīstības problēmas

Ar 1992. gada 1.janvāri, kad tika nodibināts LZA Latviešu valodas institūts, LZA Valodas un literatūras institūtu pārdēvēja par LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūtu (LZA prezidija 1991. gada 19. decembra lēmums Nr. 88).

Institūta pirmā adrese: Rīgā, Hanzas ielā 2a; vēlākā – Turgeņeva ielā 19.

II

LZA Valodas un literatūras institūta **pastāvīgi un ilgtermiņa glabājamie (to skaitā personālsastāva) dokumenti par 1946.-1991. gadiem** nodoti ZA Centrālā arhīva (CA) glabāšanā 1952., 1959.-1975., 1980. un 1993. gados. Dokumentu apraksti par 1946.-1976. gadiem 1993. gadā ZA CA pārstrādāti. Dokumenti sistematizēti un aprakstīti četros pastāvīgi glabājamo lietu aprakstos un divos personālsastāva lietu aprakstos.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 1. par 1946.-1991. gg. - lietas no Nr.1. līdz Nr. 542. Tajā iekļautās institūta lietas sistematizētas sekojoši:

- Institūta statūti - 1988. g.
- Darbinieku kopsapulču protokoli - 1946.-1948., 1952., 1953. gg.
- Zinātniskās padomes sēžu protokoli - 1947., 1948., 1951.-1991. gg.
- Daļu, sektoru sēžu protokoli - 1947.-1969., 1972. gg.
- Koordinācijas komisijas sēžu protokoli ar pielikumiem - 1953., 1956., 1959. gg.
- Direkcijas sēžu protokoli - 1959., 1961.-1965., 1968., 1975.-1990. gg.
- Specializētās padomes sēžu protokoli u.c. materiāli - 1969.-1984., 1988. gg.
- Konkurso uz vakantajiem amatiem komisijas sēžu protokoli - 1961.-1972. gg.
- Institūta organizēto zinātnisko sēžu, sesiju un konferenču materiāli - 1947.-1991. gg.
- Zinātniskā darba gada, perspektīvie un koordinācijas plāni - 1946.-1990. gg.
- Gada atskaites par zinātniskā darba plānu izpildi - 1946.-1990. gg.
- Zinātn. darbu tematiskās un reģistrācijas kartītes - 1950., 1951., 1974., 1986., 1988. gg.
- Zinātniskā darba tēmu un izpildītāju saraksti - 1983., 1986.-1990. gg.
- Sektoru un individuālās atskaites par zinātnisko darbu - 1950.-1952., 1956.-1970. gg.
- Izziņas, īsi pārskati par institūta zinātnisko darbu - 1950.-1956., 1959.-1975. gg.
- Zinātnisko darbu manuskripti - 1957.-1961., 1964., 1968. gg.
- Darbinieku saraksti, struktūra, štatu saraksti - 1958., 1961.-1963., 1967., 1973. gg.
- Atsauksmes un anotācijas par zinātniskajiem darbiem - 1951.-1987. gg.
- Aspirantu eksāmenu programmas, saraksti u.c. materiāli - 1950., 1987.-1990. gg.
- Institūta zinātnisko darbu redakcijas kolēģijas sēžu protokoli - 1952.-1968. gg.
- Zinātnisko darbu izdošanas plāni, anotācijas u.c. - 1951.-1952., 1960.-1970. -1991. gg.
- Zinātnisko ekspedīciju materiāli (sarakste, atskaites) - 1954.-1987. gg.
- Disertāciju aizstāvēšanas plāni, tematika - 1969.-1973. gg.
- Ārējo sakaru materiāli (atskaites, sarakste u.c.) - 1959., 1962.-1977., 1989. gg.

- Nodošanas-pieņemšanas akti, mainoties institūta direktoriem - 1963., 1970. gg.
- Sarakste ar zinātn. u.c. iestādēm par zinātniskā darba organizāciju - 1946.-1959. gg.
- Sociālistiskās sacensības materiāli - 1952., 1977.-1988. gg.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 2. par 1946.-1991. gg. - lietas no Nr.1. līdz Nr. 65.
Tajā iekļautās grāmatvedības lietas sistematizētas sekojoši:

- Institūta tāmes - 1946.-1965., 1991. gg.
- Grāmatvedības gada atskaites, bilances - 1947.-1965., 1991. gg.
- Štatu saraksti - 1946.-1982., 1991. gg.
- Nodošanas bilance no ZA centralizētās grāmatvedības - 1991. g.
- Pamatlīdzekļu inventarizācijas saraksti - 1991. g.
- Virsgrāmata - 1991. g.

Nav grāmatvedības dokumentu par 1966.-1990. gadiem, jo šajā periodā VLI nebija patstāvīgas bilances iestāde, to apkalpoja ZA Centralizētā grāmatvedība.

Personālsastāva lietu apraksts Nr. 3. par 1946.-1991. gg. - lietas no Nr. 1. līdz Nr. 93.
Tajā iekļautās institūta personālsastāva lietas sistematizētas sekojoši:

- Direktora pavēles - 1946.-1991. gg.
- Darbinieku darba algas izmaksas saraksti - 1946.-1965., 1991. gg.
- Darbinieku personas kontu (algas) kartītes - 1947.-1965., 1991. gg.
- Ārštata darbinieku algu izmaksas saraksti - 1958.-1964., 1991. gg.
- Finanšu pārskats par sociālā nodokļa pieskaitījumiem, maksājumiem ... - 1991. g.

Ārštata darbinieku algu izmaksas saraksti par 1991. gadu iekļauti kopējā lietā ar štata darbinieku darba algas izmaksas sarakstiem par 1991. gadu.

Personālsastāva lietu apraksts Nr. 4. par 1954.-1992. gg. - lietas no Nr. 1. līdz Nr. 181.
Tajā iekļautas atbrīvoto darbinieku un aspirantu personas lietas.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 5. par 1956.-1991. gg. - lietas no Nr.1. līdz Nr. 98.
Tajā iekļautas lietas par zinātnisko grādu piešķiršanu.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 6. par 1952.-1990. gg. - lietas no Nr.1. līdz Nr. 33.
Tajā iekļautas arodbiedrības vietējās komitejas lietas:

- Arodbiedrības biedru sapulces protokols - 1952. g.
- Arodbiedrības vietējās komitejas sēžu protokoli - 1956.-1989. gg.
- Kolektīvais līgums - 1987. g.

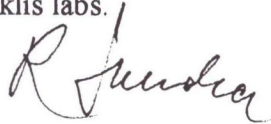
Kolektīvie līgumi 1988.-1992. gadiem iekļauti kopējās lietās ar arodbiedrības vietējās komitejas sēžu protokoliem par šiem gadiem.

Lietas visos aprakstos sistematizētas pēc dokumentu veidiem hronoloģiskā secībā.

Pieņemot dokumentus 1952.-1980. gados arhīva glabāšanā nav rakstīta vēsturiskā izziņa, kā arī nav fiksēts ar aktu, kāpēc atsevišķos gados iztrūkst daži dokumentu veidi, tāpēc pašreiz to noskaidrot vairs nav iespējams.

Arhīva glabāšanā pieņemto dokumentu stāvoklis labs.

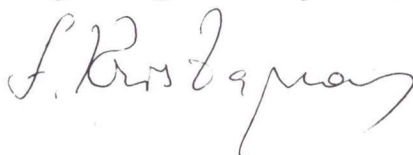
Vēsturisko izziņu sastādīja LZA arhīva vadītāja

R. Skudra

Akceptēta LZA DEK 2004.g. 27.augusta sēdē protokols Nr. 4

DEK priekšsēdētājs

J. Kristapsons

3

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA LITERATŪRAS, FOLKLORAS un MĀKSLAS INSTITŪTS

VĒSTURISKĀ IZZIŅA par 1992. – 1995. gadiem

LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūts ir 1946. gadā dibināto LZA Valodas un literatūras institūta un Folkloras institūta zinātniskās darbības turpinātājs literatūrzinātnes, folkloristikas un mākslas zinātnes nozarē. Ar 1992. gada 1. janvāri, kad tiek nodibināts LZA Latviešu valodas institūts, LZA Valodas un literatūras institūts tiek pārdēvēts par LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūtu (LZA prezidija 1991. gada 19. decembra lēmums Nr. 88).

LZA Literatūras, folkloras un mākslas institūts ir autonoma, valsts bezpeļņas zinātniskā institūcija, kas darbojas pēc pašpārvaldes principiem, ar juridiskās personas tiesībām. Institūtam ir asociatīvas attiecības ar Latvijas Zinātņu akadēmiju. Institūts darbojas saskaņā ar statūtiem, kuri apstiprināti Latvijas Zinātnes padomē 1992. gada 29. decembrī un reģistrēti LR Uzņēmumu reģistrā 1993. gada 13. janvārī Nr. 000311042.

Galvenie zinātniskie virzieni

- Latviešu literatūra, tās vēstures, stilu un žanru izpēte kopsakarā ar citu Eiropas tautu literatūru attīstību. Latviešu literatūras darbinieku datu bāzes izveide.

- Latviešu folkloras materiālu vākšana, glabāšana, sistematizēšana un izdošana.

- Latviešu mākslas dažādo veidu attīstības problēmas un likumsakarības.

Institūta pamatvienība ir zinātniskās tēmas grupa, kuras vadītājs ir atbildīgs par pētījuma augstu zinātnisko līmeni, savlaicīgu izpildi un sniedz pārskatus par veikto darbu.

Radniecīgu zinātnisko tēmu grupas apvienotas nodaļās:

- literatūras vēstures un teorijas nodaļa;
- folkloras nodaļa (Latviešu folkloras krātuve);
- tēlotājas mākslas nodaļa;
- teātra, mūzikas un kino nodaļa;
- vēsturiskās leksikogrāfijas nodaļa.

Nodaļu darbu koordinē uz 3 gadiem ievēlēti nodaļu vadītāji.

Institūtā ir šādi akadēmiskie amati: asistents, pētnieks, vadošais pētnieks, profesors.

Institūtu pārvalda institūta Zinātniskā padome. Institūta administratīvo, organizatorisko un materiāltehnisko funkcionēšanu nodrošina direkcija (direktors un 2 vietnieki), kuru ievēl Institūta Zinātniskā padome uz 3 gadiem.

Institūta pastāvīgi un ilgtermiņa glabājamie (to skaitā - personālsastāva) dokumenti par 1992.-1995. gadiem ekspertēti 1998. gadā, sistematizēti un aprakstīti četros pastāvīgi glabājamo lietu aprakstos un vienā personālsastāva lietu aprakstā.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 7.

Tajā iekļautās zinātnes daļas lietas sistematizētas sekojoši:

- Zinātniskās padomes sēžu protokoli;
- Habilitācijas un promocijas padomes sēžu protokoli. Nav promocijas un habilitācijas pretendentu darbu aizstāvēšanas lietu, jo tās nodotas LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas habilitācijas un promocijas padomju dokumentu ekspertīzes komisijai un kopā ar komisijas sēžu protokoliem iekļautas LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas pastāvīgi glabājamajās lietās.

Pastāvīgi glabājamo personālsastāva lietu apraksts Nr. 8

Aprakstā iekļautas atbrīvoto institūta zinātnisko darbinieku ar zinātniskajiem grādiem personas lietas, kuras sistematizētas pēc atbrīvošanas no darba gadiem, bet katra gada ietvaros – pēc alfabēta. Ar zvaigznīti atzīmēti PSRS zinātniskie grādi, kuri netika pieteikti nostrifikācijai.

Darbinieku personas lietās atrodas dokumenti arī par laika posmu līdz 1992.gadam, t.i. par darbu Valodas un literatūras institūtā.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 9.

Aprakstā iekļauta grāmatvedības dokumentācija:

- Izdevumu tāmes;
- Grāmatvedības bilances;
- Statistiskie pārskati;
- Pamatlīdzekļu inventarizācijas akti;
- Virsgrāmatas.

Personālsastāva lietu apraksts Nr. 10.

Aprakstā iekļautās lietas sistematizētas sekojoši:

- Institūta direktora pavēles personāla un pamatdarbības jautājumos. Tā kā pavēļu par pamatdarbību skaits ir neliels, tad tām tradicionāli ir kopēja numerācija ar pavēlēm par personālu, un tās gada ietvaros arhivētas kopējā lietā.

- Atbrīvoto darbinieku personas lietas. Sistematizētas pēc atbrīvošanas no darba gadiem, bet katra gada ietvaros - pēc alfabeta. Darbinieku personas lietās atrodas dokumenti arī par laika posmu līdz 1992.gadam, t.i. par darbu Valodas un literatūras institūtā.

- Atbrīvoto darbinieku personas kartītes.
- Darbinieku personas kontu kartītes. Sakopotas sējumos pēc alfabeta.
- Darba algas izmaksas saraksti.
- Finanšu pārskati par sociālā nodokļa pieskaitījumiem, maksājumiem un valsts sociālās apdrošināšanas līdzekļiem.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 11.

Aprakstā iekļauti arodkomitejas sēžu protokoli.

Lietas aprakstos sistematizētas pēc hronoloģiskā principa.

Arhivēto dokumentu stāvoklis labs.

LU Literatūras, folkloras un
mākslas institūta direktors

/ Atbildīgā par arhīvu

2001. gada 22. jūnijā

J. Rubiņa

B.Kalnačs

V.Mackusa

Šinī lietā 21 dienas
numurētas lapas
2005. g. «24.» februārī.
LVA arhivists Jūbule

Aprakstā 3 (trīs)
lietas
2006. g. „20.” februārī.
LVA arhivists Jūbule